

OA Kabinet-Schoof: Meer dualisme in de democratie?

Korte omschrijving

Aan de hand van een aantal videofragmenten introduceer je kort het begrip dualisme en brengt dat in verband met de termen 'hoofdlijnenakkoord' en 'extraparlamenteair kabinet'. De leerlingen bereiden een debat voor aan de hand van twee stellingen. Dit debat gaat over de voor- en nadelen van een hoofdlijnenakkoord en extraparlamenteair kabinet voor het dualisme en de democratie.

Leerdoelen

- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat de term dualisme betekent in een democratie.
- De leerlingen kunnen enkele voor- en nadelen noemen van een hoofdlijnenakkoord ten opzichte van een regeerakkoord.
- De leerlingen kunnen enkele voor- en nadelen noemen van een extraparlamenteair kabinet ten opzichte van een 'gebruikelijk' meerderheidskabinet.

Materiaal

- PowerPoint
- [Videofragmenten regeringsverklaring Schoof](#)
 - Begin – 1:37
 - 11:06 – 12:54
- Voor de helft van de leerlingen het werkblad voor stelling 1, voor de andere helft stelling 2
- Voor iedere leerling het NOS-artikel uit bijlage 2
- Voor de helft van de leerlingen het BNN-VARA-artikel uit bijlage 3, voor de andere helft het Trouw-artikel uit bijlage 4

Duur

Circa 60 minuten

Introductie	10 min.
Vorbereiding	15 min.
Debat stelling 1	7 min. debat, 3 min. feedback van de klas
Debat stelling 2	7 min. debat, 3 min. feedback van de klas
Nabespreken	5 min.

Bronnen

- [Wat is een regeerakkoord en waarom is het nodig voor de formatie? - BNNVARA](#)
- [Hoe extraparlamentair is het kabinet-Schoof nog? | Trouw](#)
- [Bijna de hele Tweede Kamer wil meer dualisme, maar gaat het hier zo slecht? \(nos.nl\)](#)
- [Dit is de hele regeringsverklaring van premier Schoof \(nos.nl\)](#)
- [Dualisme en monisme - Parlement.com](#)
- [Microsoft Word - Politiek ABC juli 2017 \(prodemos.nl\)](#)

Stap voor stap

1. Zet de videofragmenten en de PowerPoint klaar.
2. Laat de openingsdia zien en vertel dat jullie het over het nieuwe kabinet gaan hebben, omdat deze zomer de nieuwe ministers zijn benoemd.
3. Laat het eerste fragment van de regeringsverklaring van Schoof zien (0:00 – 1:37). Vraag de leerlingen of zij weten wie er spreekt en waarom hij deze toespraak houdt.
4. Schoof noemt in het fragment twee bijzondere kenmerken van zijn kabinet. Vraag de klas of het hen is opgevallen welke kenmerken dat zijn of dat zij dit misschien in het nieuws hebben gezien. (Een kabinet zonder politiek leiders erin, dat aan de slag gaat op basis van hoofdlijnen. Oftewel: een extraparlamentair kabinet met een hoofdlijnenakkoord.)
5. Vertel dat jullie nu een tweede fragment uit de toespraak gaan kijken. Vraag de leerlingen nu nog beter op de verschillen te letten: wat is er volgens Schoof anders aan zijn kabinet ten opzichte van vorige kabinetten?
6. Op de volgende 3 dia's verschijnen gedeeltes van de tekst uit het fragment dat jullie zojuist hebben bekeken. Ze zijn iets leesbaarder geformuleerd. Ontleed aan de hand van de citaten welke kenmerken dit kabinet anders maken ten opzichte van voorgaande kabinetten. Je werkt hiermee naar het begrip dualisme toe.
 - a. 'Zonder regeerakkoord dat tot in detail is uit-onderhandeld, is er minder coalitiedwang en meer ruimte voor wisselende meerderheden. Dit betekent dat de Kamer haar controlerende taak beter kan uitvoeren.'
→ Wat betekent coalitiedwang? Leg eventueel zelf uit dat Kamerleden van één partij normaal gesproken allemaal hetzelfde stemmen, en dat veel besluiten vaak al vastliggen in het coalitieakkoord. Hoe denken de leerlingen dat dit verandert, met een hoofdlijnenakkoord waarin dus niet zo veel besluiten vastliggen? Bespreek de voor- en nadelen van een vaststaande coalitiemeerderheid.

Voordelen van een vaststaande coalitiemeerderheid kunnen zijn: De uitkomsten van stemmingen zijn voorspelbaarder bij een vaststaande coalitiemeerderheid, dus kan de coalitie beter waar maken wat zij beloofd hebben om te doen. Bovendien weten de coalitiepartijen beter wat zij aan elkaar hebben, en dat komt ten goede van de stabiliteit van het kabinet.

Nadelen van een vaststaande coalitiemeerderheid kunnen zijn: Debatten in de Kamer hebben minder waarde, omdat de coalitie van tevoren heeft afgesproken om op elkaars wetsvoorstellen te stemmen. Hiermee zet je eigenlijk de rest van de Kamer buitenspel. Daarnaast kunnen coalitiepartijen ook zwaar afgerekend worden tijdens volgende

verkiezingen, omdat alle partijen in de coalitie geassocieerd worden met de wetsvoorstellen die door de Kamer zijn aangenomen.

- b. 'Voor ons is de kern van het begrip 'extraparlamentair' dat het kabinet losser zal opereren van de fracties dan gebruikelijk in ons land. Op wat grotere afstand.'
→ Wat betekent 'losser dan gebruikelijk'? Leg uit dat de term extraparlamentair eigenlijk niet helemaal klopt in deze context. In een echt extraparlamentair kabinet zouden bijvoorbeeld ministers grotendeels of allemaal van buiten de politiek moeten komen. Aangezien het kabinet van Schoof toch grotendeels uit mensen staat die in de politiek hebben gezeten voordat ze minister werden (de helft van de ministers is bijvoorbeeld langdurig Kamerlid geweest), is het daarom niet helemaal eerlijk om dit een 'echt' extraparlamentair kabinet te noemen. Het gaat Schoof meer om de afstand tussen het kabinet en de Kamer: die zou groter zijn dan voorheen, bijvoorbeeld omdat de lijsttrekkers van de vorige verkiezingen nu niet in het kabinet zitten. Bespreek die verhouding met de klas, en vraag wat zij denken dat gebruikelijk is. Bespreek waarom het meestal lastig is voor coalitiefracties om kritiek te geven op het coalitieakkoord.
 - c. 'Zo komt er meer zuurstof in de verhouding Kamer-kabinet.'
→ Wat samen wat jullie net besproken hebben: volgens Schoof zorgen bovenstaande kenmerken dus voor meer zuurstof in de verhouding Kamer-kabinet. Wat bedoelt hij met meer zuurstof? Bouw hier een bruggetje naar het begrip dualisme op de volgende slide.
7. Laat de definities van dualisme en monisme zien en controleer of de klas begrijpt wat deze begrippen betekenen. Leg uit dat zij de rest van de les zelf aan de slag gaan om de connectie tussen de begrippen en het nieuwe kabinet te ontdekken. Hiervoor gaan zij straks met elkaar in debat. Voordat het zo ver is, gaan zij het debat voorbereiden.
 8. Verdeel de klas in vier groepen. Leg uit dat er twee stellingen zijn: één over het hoofdlijnenakkoord en één over het extraparlamentair kabinet. Iedere groep zal voor of tegen een van deze stellingen debatteren. Laat de groepjes weten welke stelling zij moeten voorbereiden en of zij voor of tegen zijn.
 9. Deel de werkbladen uit en geef de leerlingen ongeveer 15 minuten voorbereidingstijd.
 10. Zet tijdens de voorbereidingstijd alles klaar voor het debat. Zet voorin de klas twee rijen met stoelen tegenover elkaar. Hier komen straks de debatterende groepjes te zitten. Zet ook een timer van 7 minuten klaar op het scherm. Heb je meer of minder tijd, pas dan de tijd van het debat aan. Zorg dat dit altijd tussen de 5 en 10 minuten per ronde is.
 11. Laat de eerste twee teams, die over het hoofdlijnenakkoord zullen debatteren, tegenover elkaar plaatsnemen. Leg uit dat zij 7 minuten met elkaar gaan debatteren. Leg uit dat jij de gespreksleider bent en steeds de beurt zal geven. Het team dat voor de stelling is, begint. Daarna krijgen de teams om en om de beurt om met argumenten te komen. Degene die een tegenargument weet en wil reageren op de tegenpartij, mag gaan staan. Er mogen ook meerdere mensen tegelijk gaan staan. Als er niemand van het team is gaan staan, zul jij iemand aanwijzen. De rest van de klas gaat jureren: zij moeten goed op tips en tops letten en bedenken of zij nog argumenten missen.
 12. Bespreek het debat kort na met de hele klas. Wat vonden de leerlingen goed en minder goed aan het debat? Zijn alle argumenten voor en tegen genoemd? Welke conclusie trekt de klas hieruit? Zorgt een hoofdlijnenakkoord inderdaad voor meer dualisme? En is een hoofdlijnenakkoord dan beter voor de democratie dan een regeerakkoord?
 13. Herhaal stap 11 en 12 voor de tweede stelling over het extraparlamentair kabinet.
 14. Bespreek de les kort na en vat de conclusies uit de debatten samen. Hoe vonden de leerlingen het om te debatteren? Zorgen de vernieuwingen voor meer dualisme in de politiek? Wat doet

ProDemos

dat met de democratie? En zijn er andere manieren om het dualisme te versterken? Noem bijvoorbeeld een uitbreiding van het aantal Kamerleden als mogelijkheid.

15. Beantwoord de vragen die de leerlingen nog hebben en rond de les af.

Stelling: Het opstellen van een hoofdlijnenakkoord in plaats van een regeerakkoord zorgt voor een sterkere democratie.

Jullie zijn:

- Voor
- Tegen

Vorbereiding

Lees de nieuwsartikelen en gebruik ze om goede argumenten te verzinnen. Ga indien nodig op zoek naar extra informatie.

Bedenk minstens drie argumenten die jouw positie voor of tegen de stelling ondersteunen. Deze vragen kunnen je helpen bij de voorbereiding:

1. Wat is een regeerakkoord?
2. Wat is een hoofdlijnenakkoord?
3. De keuze voor een hoofdlijnenakkoord heeft gevolgen voor het kabinet, de coalitie- en oppositiepartijen, en burgers. Bedenk voor ieder van deze vier groepen wat de voordelen zijn van een hoofdlijnenakkoord ten opzichte van een regeerakkoord.
 - a. Zorgen deze voordelen voor meer dualisme in Nederland?
 - b. Zo ja, is dat gunstig voor onze democratie?
4. Bedenk voor ieder van de vier groepen wat de voordelen zouden zijn van een regeerakkoord ten opzichte van een hoofdlijnenakkoord.
 - a. Zorgen deze voordelen voor meer dualisme in Nederland?
 - b. Zo ja, is dat gunstig voor onze democratie?

Stelling: Een echt extraparlamenteair kabinet is beter voor de democratie dan een ‘gebruikelijk’ meerderheidskabinet.

Jullie zijn:

- Voor
- Tegen

Vorbereiding

Lees de nieuwsartikelen en gebruik ze om goede argumenten te verzinnen. Ga indien nodig op zoek naar extra informatie.

Bedenk minstens drie argumenten die jouw positie voor of tegen de stelling ondersteunen. Deze vragen kunnen je helpen bij de voorbereiding:

1. Waar komt het idee voor een extraparlamenteair kabinet vandaan?
2. Er zijn veel manieren om een extraparlamenteair kabinet samen te stellen. Welke verschillende vormen zijn er?
3. Hoe verschilt de samenstelling van kabinet-Schoof van de samenstelling van voorgaande kabinetten? Oftewel, wat maakt het extraparlamenteair kabinet extraparlamenteair?
4. Wat verandert er aan de samenwerking tussen de Tweede Kamer en het kabinet wanneer het kabinet extraparlamenteair is?
5. Zorgt een extraparlamenteair kabinet voor mee dualisme in Nederland?
 - a. Zo ja, is dat gunstig voor onze democratie?

Bijlage 1: Tekst regeringsverklaring Schoof

Mijnheer de Voorzitter, Een van mijn allergrootse Nederlandse sporthelden, Sifan Hassan, bekende vlak voordat ze in april 2023 in Londen haar eerste marathon liep, dat ze zich in de voorbereiding vaak had afgevraagd waar ze in vredesnaam aan begon. Die nerveuze spanning was er. Maar ze zei ook dat ze razend nieuwsgierig was hoever ze kon komen. 'Ik wil de reis die bij deze afstand hoort gewoon een keer meemaken', zei ze. Dus die eerste marathon was voor haar ook een nieuwe ervaring, waar ze naar uitkeek.

Ik sta hier vandaag een beetje met hetzelfde gevoel en dezelfde adrenaline, aan de start van iets heel nieuws. Iets nieuws, niet alleen voor mij persoonlijk en voor verschillende andere leden van het kabinet, maar ook voor de Nederlandse politiek. Namelijk een kabinet zonder politiek leiders erin – voor het eerst in ruim vijftig jaar –, dat aan de slag gaat op basis van hoofdlijnen. Dat is spannend. Maar tegelijkertijd zien we ernaar uit om nu echt te kunnen beginnen. In rond Nederlands: we hebben er ook gewoon zin in. En zoals u misschien weet: Sifan Hassan won haar eerste marathon met overtuiging. Daar trek ik mij als marathonloper graag aan op, in de hoop en de verwachting dat het ons zal lukken iets goeds te doen voor Nederland. En voor alle Nederlanders en alle inwoners van het Koninkrijk, zeg ik maar meteen met nadruk.

[...]

En daarmee kom ik aan enkele woorden van duiding over het karakter van de regeringsploeg die zich vandaag aan u en aan Nederland presenteert. Want wat is dat, een extraparlamenteair kabinet? We hebben daar gedurende de formatie en in de aanloop naar vandaag veel verschillende beschouwingen over voorbij zien komen. Ik leid daaruit af dat het lastig is een eenduidige, harde definitie te geven. Voor het kabinet is de kern van dat begrip 'extraparlamenteair' dat wij losser zullen opereren van de fracties dan gebruikelijk in ons land. Op wat grotere afstand. Wat andersom betekent dat de Kamer haar controlerende taak beter kan uitvoeren. Zonder regeerakkoord dat tot in detail is uit-onderhandeld. En daardoor met minder coalitiedwang en meer ruimte voor wisselende meerderheden. Zo komt er meer zuurstof in de verhouding Kamer-kabinet. En als u mij nu vraagt hoe dat er de komende tijd precies uit gaat zien, zeg ik met een woord van Ruud Lubbers: dat zullen we werkendeweg met elkaar moeten gaan ontdekken en vormgeven.

Zoals in het eindverslag van informateur Putters al vastgesteld, hoort bij een extraparlamenteair kabinet ook een andere samenstelling. Met de politiek leiders van de fracties die deze coalitie dragen, in de Kamer. En met óók mensen in het kabinet die primair zijn aangezocht vanwege hun kennis en ervaring, en niet uitsluitend vanwege hun uitgesproken partijpolitieke profiel. Ik ben van dat laatste persoonlijk een voorbeeld, maar niet het enige voorbeeld. Om mij heen in vak-K zit een breed samengestelde ploeg, met veel expertise, veel maatschappelijke ervaring en zonder uitzondering een grote betrokkenheid bij Nederland. Dus geen zwart-witbeeld, van politieke en a-politieke bewindspersonen, maar een gebalanceerd team.

Bijlage 2: Artikel NOS

NOS Nieuws, donderdag 8 april 2021

Bijna de hele Tweede Kamer wil meer dualisme, maar gaat het hier zo slecht?

Joram Bolle

Naast bestuurscultuur werd bijna geen ander woord de afgelopen weken zoveel gebezigd aan het Binnenhof als dualisme. Het kwam veelvuldig ter sprake in het debat met de oud-verkenners, de procedure van het benoemen van een nieuwe Kamervoorzitter. Informatieur Herman Tjeenk Willink bedeelde het een belangrijke rol toe in zijn eerste persconferentie.

De aanleiding was onder meer de toeslagenaffaire, waarbij het kabinet kritische Kamerleden tegenwerkte. Maar het openbaar worden van de verkennersnotitie met de woorden "positie Omtzigt, functie elders" en het debat daarover, versterkten de roep om dualisme pas echt.

Kamerleden horen niet besproken te worden tijdens een kabinetsformatie, was breed gedragen kritiek. Dat premier Rutte en de verkenners het er überhaupt over hadden, was het toonbeeld van de scheefgegroeide verhouding tussen macht en tegenmacht in de Kamer.

Om die tegenmacht te versterken, hebben we meer dualisme nodig, zo lijkt de politieke consensus te luiden. Daarmee kan de Kamer de regering beter controleren. Maar wat is dualisme en hoe valt het te bevorderen?

Dualisme vs. monisme

Je hebt twee soorten dualisme, zegt hoogleraar politicologie Tom van der Meer van de UvA. De eerste is politiek dualisme: "Dat is de verschillende rolverdeling tussen coalitiepartijen en oppositiepartijen." In de huidige discussie gaat het echter meer om institutioneel dualisme, het verschil in rol tussen het kabinet en de Tweede Kamer. Het kabinet regeert, de Tweede Kamer controleert.

Daarmee hangt de discussie over macht en tegenmacht samen: in hoeverre zijn de taken van de regering en de volksvertegenwoordiging gescheiden? Als daar weinig sprake van is, dus als de samenwerking tussen het kabinet en de coalitiepartijen in de Kamer heel sterk is, is er sprake van monisme.

"Het dualisme is de laatste honderd jaar nooit echt sterk geweest in Nederland, maar in de afgelopen decennia zijn kabinet en Kamer meer naar elkaar toegegroeid", vindt Van der Meer.

"Regeerakkoorden zijn in de afgelopen veertig jaar steeds gedetailleerder geworden. In de formatie worden afspraken gemaakt waar iedere coalitiepartij zich dan vier jaar aan conformeert."

Daardoor houden politici zich minder bezig met het controleren van de regering. Critici spreken er oneerbiedig ook wel van dat Kamerleden van coalitiepartijen zijn verworpen tot stemvee, dat tekent bij het kruisje.

Politicoloog Simon Otjes van de Universiteit Leiden wil dat beeld nuanceren. In vergelijking met andere landen is het systeem in Nederland best dualistisch: "Eigenlijk heb je bijna alleen in Amerika

een strikte scheiding tussen regering en parlement. Maar in Duitsland is het niet eens gebruikelijk dat leden van coalitiepartijen Kamervragen stellen en in Frankrijk heeft het parlement nauwelijks invloed."

Volgens Otjes is het dualisme de laatste tien jaar al toegenomen: "Omdat het kabinet vaak geen meerderheid in de Eerste Kamer heeft gehad, opereert het als minderheidskabinet waardoor zaken uit het regeerakkoord onderhandelbaar zijn geworden voor de oppositie." Als voorbeeld noemt hij het voornemen om de dividendbelasting af te schaffen. Dat stond in het regeerakkoord, maar ging uiteindelijk niet door na druk van de oppositie.

Tom van der Meer denkt dat minderheidskabinetten goed kunnen zijn voor het dualisme: "Omdat er dan bij elk onderwerp een meerderheid gezocht moet worden, is de Kamer minder verantwoordelijk voor het kabinetsbeleid als geheel. En daarmee ontstaat meer ruimte voor controle."

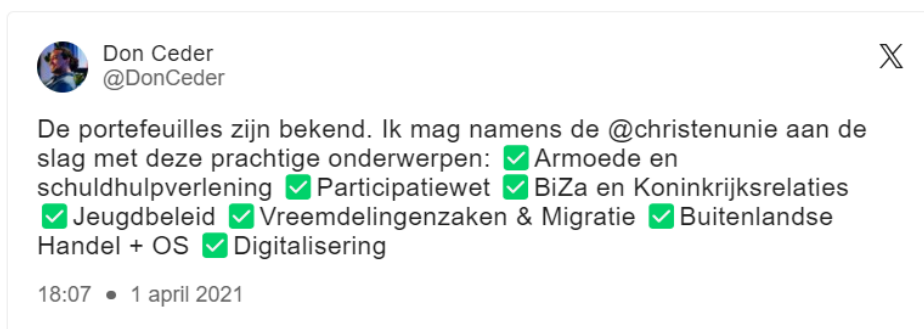
Parlement uitbreiden

Een regeerakkoord op hoofdlijnen draagt verder bij aan controle van het kabinet, vindt Van der Meer, omdat er zo minder voorgekookt is en de oppositie meer invloed uit kan oefenen. Simon Otjes denkt dat uiteenlopende belangen van politieke partijen dat tegenhouden:

"Voor de VVD zou een regeerakkoord op hoofdlijnen prima zijn, want er is een rechtse meerderheid in de Tweede Kamer. Maar vanuit D66 is het begrijpelijk om juist van te voren meer afspraken te willen maken, zodat hun punten niet te veel in het geding komen."

Los van regels en afspraken ligt er een grote verantwoordelijkheid bij de partijen en Kamerleden zelf, benadrukt Van der Meer. Er moet meer besef komen dat democratie er juist mee gediend is als de rollen beter gescheiden worden: "Je kunt wel parlementaire hefboomen creëren, maar uiteindelijk gaat het om de cultuur en om het gedrag."

Volgens Otjes is dat niet genoeg: "Oppositiepartijen zijn nu vaak te klein om op alle dossiers fatsoenlijke controle uit te oefenen." Voor Otjes viel bijvoorbeeld op welke portefeuilles ChristenUnie-Kamerlid Don Ceder allemaal toebedeeld heeft gekregen. Het zijn er acht, en zeker geen lichte: "Dat is bijna bovenmenselijk."

 Don Ceder
@DonCeder

De portefeuilles zijn bekend. Ik mag namens de @christenunie aan de slag met deze prachtige onderwerpen: Armoede en schuldhulpverlening Participatiewet BiZa en Koninkrijksrelaties Jeugdbeleid Vreemdelingenzaken & Migratie Buitenlandse Handel + OS Digitalisering

18:07 • 1 april 2021

En dus pleit Otjes voor een groter parlement. "Het Nederlandse parlement is naar inwonerstal veel kleiner dan gemiddelde parlementen in andere landen. Als je dat recht wilt trekken heb je hier zo'n honderd extra Kamerleden nodig."

ProDemos

Idealiter heb je per partij minstens één parlementariër per ministerie, zegt Otjes. Er zijn twaalf ministeries. Nu hebben maar vier partijen minstens twaalf zetels, met 250 parlementariërs zouden dat acht partijen zijn. Een oproep om alleen de cultuur te veranderen hoor je al tientallen jaren, maar is niet genoeg, constateert hij: "Het is belangrijk dat we de structuur zo veranderen dat Kamerleden hun werk beter kunnen doen."

[NOS: Bijna de hele Tweede Kamer wil meer dualisme, maar gaat het hier echt zo slecht?](#)

Bijlage 3: Artikel BNN-VARA

Wat is een regeerakkoord en waarom is het nodig voor de formatie?

Redactie BNN-VARA

Na maanden wachten is het verlossende woord bijna hier: op 15 mei weten we zeker of we een kabinet krijgen bestaande uit PVV, VVD, NSC en BBB. Waarom is voor de vorming van een kabinet eerst een regeerakkoord nodig?

‘Er wordt alweer erg lang overlegd over het nieuwe regeerakkoord. Maar waarom heb je een regeerakkoord nodig?’, vraagt luisteraar Hobbe zich af in de podcast *Alledaagse Vragen*. ‘Als iedere partij wetsvoorstellen mag indienen, en iedere partij een stem mag uitbrengen, dan krijg je toch altijd de meest democratische stem van Nederland?’ Anna Pleijsier, politiek verslaggever bij *De Nieuws BV*, vertelt er meer over.

Wat is een regeerakkoord precies?

Een regeerakkoord, ook wel coalitieakkoord genoemd, wordt opgesteld na de verkiezingsperiode. In dit document staan de belangrijkste doelen en prioriteiten voor de komende vier jaar. De regering wil zich dan bijvoorbeeld inzetten voor:

- Minder werkloosheid
- Het versnellen van woningbouw
- Een schoner milieu

De partijen maken concrete afspraken over hun doelstellingen. Na de verkiezingen zijn er vaak een aantal grote partijen die met elkaar een regering willen vormen. ‘Zij gaan dan kijken of ze kunnen samenwerken’, vertelt Pleijsier. Deze partijen zitten met elkaar rond de tafel, en praten ‘over wat zij met Nederland willen, en wat ze belangrijk vinden. De partijen hebben allemaal natuurlijk een eigen verkiezingsprogramma’. Iedere partij probeert de belangrijkste hoofdpunten uit haar programma op papier te krijgen – met als doel om uiteindelijk deze plannen uit te voeren in de periode dat zij regeren.

Waarom is een regeerakkoord essentieel om een formatie te laten slagen?

Een coalitieakkoord dient als een soort leidraad voor de regering tijdens de komende kabinetsperiode. Pleijsier: ‘Als je bij alles wat je kan bedenken over zorg, onderwijs, defensie (...) een meerderheid moet gaan zoeken in de Tweede Kamer, dan is Den Haag niet heel slagvaardig.’ En daar kan een regeerakkoord uitkomst bieden, want ‘met een meerderheid in de Tweede Kamer kun je veel sneller beleid voeren’, aldus Pleijsier. De partijen zijn het zo al over bepaalde punten eens, en dat helpt hen om hun plannen makkelijker door te voeren. Wel is het een kwestie van geven en nemen: niet alle punten van een partij halen het akkoord.

In de praktijk kan het klusje langer duren dan vooraf gehoopt. Ook dit jaar lijken de grote partijen BBB, NSC, VVD en PVV het op bepaalde punten niet met elkaar eens te kunnen worden. In zo’n situatie speelt het regeerakkoord een nog belangrijkere rol, aldus Pleijsier: ‘Vier partijen proberen samen met elkaar iets te regelen. Je ziet dat er veel gescheld, gedoe en ruzie onderling is. Er is weinig vertrouwen, en dan wil je juist alles heel goed vastleggen (...) als Wilders nu iets zegt, maar straks iets heel anders roept – dan wil je het wel zwart op wit hebben staan.’

ProDemos

Het is dus tijd om ‘spijkers met koppen te slaan’ in deze ‘finaleweek’. Wonderbaarlijk genoeg was er al op dag één een lek: PVV-onderhandelaar Gidi Markuszower werd gefotografeerd met hun conceptregerakkoord onder zijn arm. Jeroen Pauw bespreekt het voorval na met journalist en econoom Marike Stellinga en politiek redacteur Peter Kee in [Sophie & Jeroen](#).

[BNN-VARA: Wat is een regeerakkoord en waarom is het nodig voor de formatie?](#)

Bijlage 4: Artikel Trouw

Hoe extraparlamentair is het kabinet-Schoof nog?

Het kabinet-Schoof zou grotere afstand bewaren tot de Tweede Kamer, was het plechtige voornemen. Toch werd deze week urenlang overlegd met de coalitiefracties. Is het extraparlamentaire project mislukt?

Auke van Eijnsden - 30 augustus 2024, 17:36

Het kabinet van premier Dick Schoof lijkt elke week iets minder extraparlamentair. Net als bij voorgaande kabinetten werd ook deze week uitgebreid overlegd met de vier coalitiefracties over de rijksbegroting voor volgend jaar. De woordkeuze is wél anders: volgens diverse bewindslieden werd ditmaal 'niet onderhandeld' tussen Kamer en kabinet. Wat dan wel? "Er is goed geluisterd naar elkaar", verwoordde premier Schoof de gesprekken met PVV, VVD, NSC en BBB. "En als je luistert, ga je ook wat dingetjes veranderen."

Over dat 'luisteren en dingetjes veranderen' deden de vier coalitiepartijen en het kabinet donderdagnacht bijna tien uur. Ook woensdagavond was er al uitgebreid gesproken, terwijl in de kabinetsformatie juist het voornemen was geformuleerd om een 'grotere afstand' te creëren tussen parlement en regering. "Dat betekent dat de Kamer haar controlerende taak beter kan uitvoeren", aldus premier Schoof in zijn regeringsverklaring. "Zonder regeerakkoord dat tot in detail is uitonderhandeld en daardoor met minder coalitiedwang en meer ruimte voor wisselende meerderheden."

'Devil is in the details'

Maar dat het overleg met de coalitie woensdag en donderdag zo lang duurde, zei Schoof, had juist met die beruchte details te maken. "*The devil is in the details*. Want als het gaat om geld in de portemonnee van mensen, kan een tiende procent soms al écht belangrijk zijn."

En meer ruimte voor wisselende meerderheden? Ook die lijkt geslonken: volgens premier Schoof hebben de coalitiepartijen 'steun' uitgesproken voor de financiële plannen van het kabinet. "Ze gaan instemmen met de hoofdlijnen van onze begroting", meldde Schoof vrijdag in zijn wekelijkse persconferentie. Het kabinet is dus op voorhand verzekerd van een meerderheid in de Tweede Kamer – uitgestoken handen naar de oppositie zijn niet noodzakelijk.

Kun je het kabinet-Schoof eigenlijk nog wel extraparlamentair noemen? Ja, zei premier Schoof vrijdag. "Voor u staat nog steeds een partijloze premier", wees de minister-president op zichzelf. Inderdaad, de oud-topambtenaar stond niet op de kandidatenlijst van een politieke partij. Ook het feit dat de partijleiders van PVV, VVD, NSC en BBB in de Tweede Kamer zitten, wordt als extraparlamentair bestempeld.

Veel meer voorbeelden konden bewindslieden deze dagen echter niet noemen. "De manier waarop we met elkaar omgaan is echt anders", zei premier Schoof nog. "We laten elkaar wat meer ruimte." Wat hij daarmee bedoelde, werd niet duidelijk.

[Trouw: Hoe extraparlamentair is kabinet-Schoof nog?](#)